

ΞΕΝΙΕΜΟΙ ΕΝ ΤΗΙ ΑΡΧΑΙΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΗ, ΓΛΩΣΣΗ.^{*}

Ἐπειδὴ ἐν τῷ περὶ μόσχον ἀρθριδίῳ, ἀριθ. 37, ἔξεπον στίχοις τινὲς ἄλλοιούντες καὶ πως στρεβλοῦντες τὸ νόημα, ἐπανορθούμεθα αὐτὸν οὕτω.

Μόσχος, τὸ ἄρωμα, διάφορον ὅλως τούτου τὸ μόσχος = βλαστὸς καὶ νέος τροπικῶς, περὶ ἀνθρώπου καὶ ζῷων, ὥπερ συγγενὲς πρὸς τὸ μίσχος κατὰ Curtius. Τὸ μόσχος τὸ τὸ ἄρωμα δηλοῦν εἶναι κατὰ Fick ἀσιατικόν, Mushk, σημαίνει δὲ τὸν ὄρχιον κυρίως, διότι ἐκ παρεμφερῶν ὄργάνων τοῦ Moschus moschiferus τοῦ Λινναίου — ἐν Σιενίρικ μάλιστα ἀπαντῶντος — ἔξερχεται τὸ βαρύστομον τοῦτο ἄρωμα, ὥπερ ἄγνωστον τέλεσον ἦτο Ἑλλησί τε καὶ Ρωμαίοις, πρῶτον δὲ διὰ τῶν Ἀράβων, τῷ ή μ. X. αἰώνι, ἐγνώσθη ἐν Εὐρώπῃ, ἐν τῷ παρὰ τοῖς Σίνικος ἔκπαλαι ἦτο γνωστόν, καὶ πρῶτος ὁ Marco Polo περιγράψει αὐτό. Τὸ πρῶτον μάλιστα συνεχύθη πρὸς τὸ ἔξι ὄμοιον ὄργάνων τοῦ κάστορος ἐκρέον ὑγρόν, ὅπερ καὶ καστόριον καλεῖται, διάφορον δὲ τὴν τε ὄσμήν καὶ τὰς ἴδιοτητας εἶναι. Σήμερον ἔξαγεται μόσχος καὶ ἔξι ἄλλων ζῷων, κατασκευάζεται δὲ καὶ τεχνητῶς. Τοῦ κάστορος μνημονεύει καὶ ὁ Ἡρόδοτος 4, 109, ὅτεν παραδόξως μανθάνομεν ὅτι καὶ αἱ θεραπευτικαὶ ἴδιοτητες τοῦ καστορίου ἔκτοτε ἡσαν γνωσταί. Ἐρ δὲ ταῦτη ἐνίδριες ἀλίσκοται καὶ κάστορες καὶ ἄλλα θηρία, τῷ τὰ δέρματα παρὰ τὰς στόργας παραρράπτεται, καὶ οἱ ὄρχιες αὐτοῖς εἰσὶ χρήσιμοι ἐς ὑστερέων λασιτ. (Βλέπ. καὶ Stein αὐτόθι).

M. I. ΚΕΦΑΛΑΣ.

G. E. LESSING.

ΛΑΟΚΟΩΝ*

**

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Ἴσης ἐπιεικείας ἔστιν ἄξιος καὶ ὁ ποιητής. Ή προϊούσσα μητρικὴ αὐτοῦ δύναμις ιδίως ἐπιτρέπει αὐτῷ ἵνα ἐν μιᾷ στιγμῇ θίξῃ μίαν μόνην τλευράν καὶ μίαν μόνον ιδιότητα τῶν σωματικῶν αὐτοῦ ἀντικειμένων. Ἄλλ' ὅταν ἡ ἐπιτυχῆς διάταξις τῆς γλώσσης αὐτοῦ ἐπιτρέπῃ αὐτῷ νὰ πράττῃ τούτο διὰ μιᾶς λέξεως, διατί ἐνίστε νὰ μὴ δύναται νὰ προσθέσῃ καὶ δευτέραν ἀκόμη, ἀν ἀξίζῃ τὸν κόπον, ἢ καὶ τρίτην καὶ τετάρτην ἔτι; Εἰπον ὅτι παρ' Ὁμηρῷ τὸ σκάφος π. χ. ἀγαθέρεται μόνον ὡς ἡ μέλαινα ἢ ὡς ἡ κούφη ναῦς ἢ ὡς ἡ ταχεία ἢ ἐπὶ τέλους ὡς ἡ καλλίωπος μέλαινα ναῦς. Ἰδού παράδειγμα ἐν γένει τοῦ τρόπου τῆς ἐκ-

φράσεως αὐτοῦ. Ἐνιαχοῦ ἀπαντῶμεν χωρία, ἐν οἷς καὶ τρίτον εἰκονικὸν ἐπίθετον προσθέτει: Καὶ μπύλα κύκλα, χάλκεα, ὁ κτάκνημα.¹ Πρὸς δὲ καὶ τέταρτον ἀσπίδα πάντοτε ἵσπιν, καλὴν, χαλκείν, ἐξηλατον. Τίς διὰ τοῦτο λοιπὸν δύναται νὰ κατηγορήσῃ αὐτοῦ; ἢ τίς μᾶλλον δὲν πήθελεν εἰσθαι εὐγνώμων αὐτῷ διὰ τὴν μικρὰν ταύτην δαψίλειαν, δταν αἰσθάνηται ὀπόδον εὐάρεστον ἐντύπωσιν δύναται αὐτην νὰ ἔξασκῃ ἐν εὐπρεπέστι τισὶ χωρίοις;

Δέν θὰ ἔχαγάγω ὅμως ἐκ τῆς ἀνωτέρω παραβολῆς δύο φίλων γειτόνων ιδιάζουσαν ἐν τούτῳ δικαιολογίαν τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ ζωγράφου, καθόδον ἀπλῆ σύγκρισις οὐδὲν ἀποδεικνύει, οὐδὲν δικαιολογεῖ. Τὸ ἔξης θὰ δικαιολογήσῃ αὐτούς: ὅν τρόπον παρὰ τῷ ζωγράφῳ αἱ δύο διάφοροι στιγμαὶ τοσοῦτον ἐγγὺς καὶ ἀμέσως ἀλληλαίς παράκεινται ὥστε ἐλευθέρως δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μία καὶ μόνη, οὕτως ἐνταῦθα παρὰ τῷ ποιητῇ οἱ διάφοροι χαρακτῆρες τῶν διαφόρων ἐν τῷ κώφῳ μερῶν καὶ ιδιοτήτων τοσοῦτον ταχέως καὶ ἐν τοιαύτῃ συντομίᾳ ἀκολουθοῦσιν ἀλληλοίς, ὥστε πιστεύομεν ὅτι ἀκούσομεν πάντα διὰ μιᾶς.

Καὶ ἐνταῦθα, λέγω, λίαν λυσιτελῆς παρίσταται τῷ Ὁμηρῷ ἡ ἔξαίρετος αὐτοῦ γλῶσσα, καθόδον παρέχει αὐτῷ οὐ μόνον πᾶσαν δυνατὴν ἐλευθερίαν περὶ τὴν συσδόμευσιν καὶ σύνθεσιν τῶν ἐπιθέτων, ἀλλὰ καὶ ἐν τοιαύτῃ ἐπιτυχεὶ διατάξει παρουσιάζει τὰ συσδεσμορευμένα ταῦτα ἐπιθέτα, ὥστε ἡ ἐπιβλαβής διακοπὴ τῆς σχέσεως αὐτῶν μετριάζεται ἐκ τούτου. Αἱ νεώτεραι γλῶσσαι στεροῦνται μιᾶς ἡ πλειόνων τῶν ἀρμοδιοτήτων τούτων. Ἐκεῖναι ἔξι αὐτῶν, ὡς ἡ γαλλικὴ π.χ. αἰτίες τὸ καὶ μπύλα κύκλα, χάλκεα, ὁ κτάκνημα ἀναγκάζονται νὰ παραφράσωσι διὰ τοῦ: «οἱ καμπύλοι τροχοί, οἵτινες ἡσαν ἐκ μετάλλου, ἔχοντες ὄκτω ἀκτῖνας», ἐκφράζουσι μὲν τὴν ιδέαν, ἀλλὰ καταστρέψουσι τὴν εἰκόνα. Καὶ ὅμως ἐνταῦθα ἡ ιδέα, οὐδὲν σημαίνει ἐν τῇ εἰκόνι τὸ πᾶν ἔγκειται ἐκείνην δ' ἄνευ ταύτης καθίστηται καὶ τὸν ζωηρότατον ποιητὴν ὡς τὸν μᾶλλον ἐνοχλητικὸν καὶ ἀδόλεσχον συγγραφέα τοῦτ' αὐτὸν ὑπέστη ὁ καλὸς Ὁμηρος πολλάκις ὑπὸ τῶν γραφίδα τῆς εύσυνειδότου κυρίας Da-eier. Τούναντίον ἡ ημετέρα γερμανικὴ γλῶσσα δύναται μὲν νὰ μεταβάλλῃ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τὰ Ὁμηρικὰ ἐπίθετα εἰς ἔξι σύντομα συνώνυμα, οὐχὶ πττον ὅμως καὶ ἡ ἐπωφελῆς τούτων διάταξις ἕκιστα δύναται ν' ἀπομιμηθῇ τὴν ἐλληνικήν. Λέγομεν μὲν μὲν «στρογγύλοι, χάλκεοι, ὁκτάκυμοι», — — ἀλλὰ τὸ «τροχοί», ἀκολουθεῖ κατόπιν. Τίς δὲν αἰσθάνεται ὅτι τρία διάφορα κατηγορούμενα πρὸιν ἡ γνωσθῆ τὸ ὑποκείμενον, δὲν δύνανται ἢ νὰ παραστήσωσιν ἀσθενῆ καὶ συγκεχυμένην εἰκόνα; «Ο Ἑλλην συνδέει τὸ ὑποκείμενον ἀμέσως μετὰ τοῦ πρώτου κατηγορουμένου, τὰ δὲ λοιπὰ ἀφίσσιν ἐπόμενα, λέγων: «καὶ μπύλα κύκλα, χάλκεα, ὁ κτάκνημα. Οὕτω δὲ διὰ μιᾶς γνωρίζομεν περὶ τίνος ὅμιλει, ἔξοικειούμενοι κατὰ τὴν φυσικὴν τάξιν τοῦ σκέπτεσθαι πρῶτον μετὰ τοῦ πράγματος καὶ εἶτα μετὰ τῶν παρεπομένων αὐτοῦ. Τοῦ πλεονεκτήματος τούτου στερεῖται ἡ ημετέρα γλῶσσα· ἢ πρέπει νὰ εἴπω ὅτι κέκτηται ταύτην,

¹⁾ Ἰδε ἀριθ. 21, σελ. 414—417.²⁾ Ἰδε ἀρ. 20, σελ. 395—397,

1) Πλαΐ. Ε. στ'. 722.

πλὴν σπανίως μόνον δύναται νὰ ποιήσηται χρῆσιν αὐτῆς, χωρὶς νὰ προκαλέσῃ διφορούμενην ἔννοιαν; Ἀμφότερά εἰσιν ἐν καὶ τὸ αὐτό. "Οταν θέλωμεν νὰ ἐπιτάξωμεν ἐπίθετα, τότε δέον ταῦτα νὰ μένωσιν ἀπολύτως ἀδύνδετα" νὰ εἰπωμεν, «στρογγύλοι τροχοί, χάλκεοι, ὀκτάκυνηοι». Ἐν τῇ τοιαῦτη δύως θέσει τὰ ἡμέτερα ἐπίθετα συμφωνοῦσι μετὰ τῶν ἐπιφρομάτων, καὶ δέον ἵνα, ὅταν ταῦτα ὡς τοιαῦτα ἀνάγωνται πρὸς τὸ ἐπόμενον ὅπῃ, ὅπερ προσδιογίζεται ὑπὸ τοῦ πράγματος, παράγωσιν οὐχὶ σπανίως ὅλως ἐσφαλμένην πάντοτε δὲ λιαν στρεβλήν ἔννοιαν.

Ἐνδιατρίβων δύως περὶ λεπτότητας, φαίνομαι ὡς θέλων νὰ λησμονήσω τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέως, τὴν περιφρομήν ταύτην εἰκόνα, ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς ὅποιας ιδίᾳ ὁ "Ομηρος ἔκπαλαι θεωρεῖται ὡς διδάσκαλος τῆς ζωγραφικῆς".¹ Θὰ ἔλεγε τις δύως ὅτι μία ἀσπίς δὲν εἶναι ἢ ἐν καὶ μόνον σωματικὸν ἀντικείμενον, ἢ ὡς πρὸς τὰ προσκείμενα ἀλλήλοις μέρον αὐτοῦ περιγραφὴν τοῦ ὅποιου οὐδόλως ἐπιτρέπεται τῷ ποιητῇ. Τὴν ἀσπίδα δὲ ταύτην τοδοῦτον λεπτομερῶς καὶ ἀκριβῶς περιέγραψεν ὁ "Ομηρος ἐν ὑπερεκατὸν ἐξόχοις στίχοις, ὡς πρὸς τὴν ὕλην αὐτῆς, τὸ, σχῆμα καὶ ὅλας αὐτῆς τὰς παραστάσεις, αἴτινες ἐπλήσουν τὴν μεγίστην αὐτῆς ἐπιφάνειαν, ὥστε παρὰ νεωτέροις καλλιτέχναις οὐδόλως δύσκολον ἐψάλνη νὰ καταρτίσωσι σχεδιαγράφημα καθ' ὅλα σύμφωνον πρὸς τοῦτο.

Ἀπαντῶ εἰς τὴν ιδιαιτέραν ταύτην ἀντίρροσιν, ὅτι ἡδη ἀπάντησα εἰς ταύτην. Ὁ "Ομηρος δηλ. ζωγραφεῖ τὴν ἀσπίδα, οὐχὶ ὡς ἐτοίμην καὶ συντετελεσμένην, ἀλλ' ὡς ἡδη γιγνομένην. Ἐχρήσατο δηλ. καὶ ἐνταῦθα τῇ ἐπανετῇ περὶ τὴν τέχνην δεξιότητι τοῦ νὰ μεταβάλλῃ τὸ συνυπάρχον τοῦ σχεδίου αὐτοῦ εἰς συνακόλουθον καὶ ἐντεῦθεν, ἐκ τῆς στενοχώρου ζωγραφικῆς ἐνὸς σώματος, νὰ παραστήσῃ τὴν εἰκόνα μᾶς πρόσεως. Δὲν βλέπομεν τὴν ἀσπίδα, ἀλλὰ τὸν θεῖον τεχνίτην, κατασκευάζοντα ταύτην. Μετὰ σφυρίου καὶ πυράγρας πρὸ τοῦ ἄκμονος αὐτοῦ οὗτος παρουσιάζεται ἀφοῦ δὲ σφυριλατηθῶσιν αἱ πλάκες ἐκ χονδροτάπης ὕλης, προεξέχουσι τότε πρὸ τῶν ἡμετέρων ὄφθαλμῶν αἱ πρὸς στολισμὸν αὐτῆς ὄρισθεῖσαι μετάλλινοι εἰκόνες ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην ὑπὸ τὰ ἐλαφρότερα αὐτοῦ κτυπήματα. Οὐδόλως δὲ χάνομεν αὐτὸν πάλιν ἐκ τῆς ὄψεως πρὶν ἢ τὸ πᾶν συντελεσθῆ. "Ηδη τετελεσμένον τὸ ἔργον τυγχάνει, ἡμεῖς δὲ θαυμάζομεν αὐτὸν ἀλλὰ μετὰ τοῦ πραγματικοῦ θαυμασμοῦ αὐτόπτου, δις τοῦτο γιγνόμενον ἡδη ἐώρα. Ἡκιστα δύως δύναται νὰ λεχθῇ τὸ αὐτὸν καὶ περὶ τῆς παρὰ τῷ Βιογιλλίῳ ἀσπίδος τοῦ Λινείου.

Ο ωμαῖος ποιητὴς ἢ δὲν ἡδήσθη τὴν λεπτότητα τοῦ ὑποδείγματος, ὥπερ ἔλαβε ὑπ' ὅψιν, ἢ τὰ πράγματα, ἀπερ ἥθελε νὰ ἐξεικονίσῃ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος αὐτοῦ ἐφαίνοντο αὐτῷ ὡς ὄντα ἐξ ἐκείνου τοῦ εἰδούς, ὥπερ δὲν ἐπέτρεπε τὴν πρὸ τῶν ἡμετέρων δύματων συντέλεσιν. Ἡδαν προφητεῖαι, περὶ ὃν πράγματι θὰ ἡτο ὅλως ἀναρμόδιον, εἰ ἐξεδῆλου ταύτας ὁ θεός πρὸ ἡμῶν τοδοῦτον φανερῶς, ὡς ταύτας κατόπιν ὁ ποιητὴς ἐγμονεύει. Αἱ προφητεῖαι ὡς τοιαῦται ἀπαιτοῦσι καὶ γλῶσσαν σκοτεινοτέραν, πρὸς ἣν οὐδόλως ἀγρό-

ζουσι τὰ ιδιάζοντα ἐκ τοῦ μέλλοντος, εἰς ὃ ἀνάγονται, ὃνόματα τῶν προσώπων. Καὶ ὅμως τῷ τε ποιητῇ καὶ αὐλικῷ κατὰ τὸ φαινόμενον τὰ ὄντα ταῦτα ἡδαν τὸ σπουδαιότερον. Καν δὲ τοιαῦτα συγχωνήσωμεν αὐτῷ τὸ τοιοῦτο, δὲν ἐξαλειφούμεν ἔνεκα τούτου καὶ τὴν κακίν ἐντείπωσιν, ἢν τὸ προξενεῖ ἢ ἐκ τῆς ὄμηρικῆς μεθόδου ἐκτροπὴν αὐτοῦ. Ἀναγνῶσται λεπτοτέρας καλαισθησίας θὰ δικαιολογήσωσιν ἐμέ. Αἱ προετοιμασίαι, ἃς ποιεῖται ὁ "Ηφαιστος διὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ, εἰσὶ σχεδόν παρὰ Βιογιλίῳ αὐταὶ ἐκεῖναι, ἃς ὁ "Ομηρος παρίστησιν αὐτὸν ποιούμενον. Πλὴν ἐνδιαπορείας παρ' Ὁμηρῳ οὐχὶ ἀπλῶς μόνον τὰς πρὸς τὴν ἐργασίαν προετοιμασίας βλέπομεν ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν, ὁ Βιογιλίος τούναντίον, δείξας ἡμῖν τὸν ἐργατικὸν θεόν ἐν γένει μετὰ τῶν Κικλώπων αὐτοῦ,

Ingentem Clypeum informant — —

— — Alii ventosis folibus auras

Accipiunt redauntque alii stridentia tinunt

Aera lacu. Gemit impositis incudibus antrum.

Illi inter sese multa vi brachia tollunt

In numerum, versantque tenaci forcipe massam

ἀφίσι τὰ μεταπέσθη διάμιτς τὸ παραπέτασμα, εἰς ὅλως διάφορον μεταφέρων ἡμᾶς σκηνήν, δόποθεν πάλιν βαθυποδὸν φέρει ἡμᾶς εἰς κοιλάδα ἐν ᾧ ἡ ὁ 'Αθροδίτη μετὰ τῶν ἡμεταξὺ κατασκευασθέντων ὅπλων φέρνει παρὰ τῷ Αἰνείᾳ. Στηρίζει ταῦτα ἐπὶ τοῦ στελέχους δρυός, ἀφοῦ δὲ ικανῶς χαίνων ὁ πόνος θεωρηθεὶς αὐτὰ καὶ θαύμασθαι καὶ ψυλαφήσθαι καὶ δοκιμάσθαι, ἀρχεται ἡ περιγραφὴ ἢ ἡ ἐξεικόνισις τῆς ἀσπίδος, ἥτις διὰ τῶν ἀπαύστων: Ἐνταῦθα ὑπάρχει τὸ μὲν καὶ ἐκεῖ τὸ ἄλλο, ἐκεῖ πλησίον ἴσταται τὸ δεῖνα καὶ οὐ μαρτάν αὐτοῦ βλέπεται τις — τοδοῦτον ψυχῷ καὶ φορτικὴ καθίσταται, ὥστε ἀπῆτε τὸ ὄλοκληρος ἐκείνος ὁ ποιητικὸς κόδιμος, δις εἰς Βιογιλίος ἡδυνήθη αὐτῇ νὰ παράσχῃ, ἵνα μὴ εὑρῷμεν αὐτὴν ἀνυπόθορον. Ἐπειδὴ δὲ τὴν εἰκόνα ταύτην δὲν κατασκεύαζει ὁ Λινείας, ὁ θελγόμενος ἀπλῶς ἐκ τῶν ἀπλῶν παραστάσεων καὶ οὐδὲν γιγνώσκων περὶ τῆς σημασίας αὐτῶν,

— — rerumque ignarus imagine gaudet;

ἄλλ' οὐδὲ ὁ 'Αθροδίτη, εἰ καὶ αὕτη, ὡς ὑποθέτομεν, δεῖ τὰ γνωρίζῃ περὶ τῶν ἐγγόνων αὐτῆς τοδαῦτα, δσα καὶ ὁ ἀγαθὸς σύζυγος, καὶ ἐπειδὴ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ αὕτη προέρχεται, διὰ τοῦτο προδιῆλως ἢ ἐνέργεια ὑστερεῖ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατασκευῆς. Οὐδὲν τῶν προσώπων αὐτοῦ μετέχει ταύτης· καὶ ἐπὶ τῶν ἐπομένων δὲ οὐδὲ τὴν ἐλαφάστην ἐξασκεῖ ἐπιφροῖν τὸ διετὸν τῆς ἀσπίδος τοῦτο ἢ ἄλλο τι παριστάνεται· πανταχοῦ διορᾶται ὁ εὐψυχὸς αὐλικός, δις διὰ παντοειδῶν κολακευτικῶν ὑπαινιγμῶν κοδμεῖ τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ ὁ μεγαλοφυΐα, ἥτις, βασιζομένη ἐπὶ τῆς ιδιαιτέρας ἐσωτερικῆς ιδεύσεως τοῦ ἔργου αὐτοῦ, περιφρονεῖ πᾶν ἐξωτερικὸν μέσον, δι' οὐν ἐνδιαφέρουσα θὰ καθίστατο. Ἐπομένως ἡ ἀσπίς τοῦ Λινείου εἶναι πράγματι παρείσακτόν τι, προωρισμένη ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ νὰ κολακεύσῃ τὴν ἐθνικὴν τῶν Ρωμαίων ὑπεροψάνειαν· εἶναι συάκιον ξένον, ὥπερ ὀδηγεῖ ὁ ποιητὴς ἐν τῷ φεύγει αὐτοῦ, ἵνα γοργώτερόν πως αὐτὸν καταστήσῃ. Τούναντίον δὲ ἡ ἀσπίς τοῦ Ἀχιλλέως εἶναι καρπὸς τοῦ ιδίου γονί-

1) Δυοντας. Ἀλιχρνας. Ἐν βίφ Όμηρος παρὰ Th. Gale in Opuse, Mythol. p. 401.

μου ἐδάφους, διότι ἔδει νὰ κατασκευασθῇ ἀσπίς· ἐ-
πειδὴ δὲ τὸ ἀναγκαῖον οὐδέποτε ἄνευ χάριτος προέρ-
χεται ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο ἐπρεπε καὶ
ἡ ἀσπίς νὰ φέρῃ διάκονος.

Τη τέχνη ουμώς ένεκειτο εἰς τὸ νῦ μεταχειρισθῆ τοὺς διακόδιμους τούτους ὡς ἀπλοῦς διακόδιμους, νὰ συνυφάνῃ αὐτοὺς ἐν τῷ ἔργῳ ἵνα δεῖξῃ ἡμῖν ταύτην μόνον ἐπὶ τῇ εὔκαιρίᾳ τοῦ τελουμένου ἔργου· τοῦτο δὲ ἐγένετο μόνον κατὰ τὴν παρ' Ὁμήρῳ κρατοῦσαν μέθοδον. Οὐδὲν οὐδεὶς τὸν Ἡφαστὸν νὰ τεχνουγγίσῃ διὰ τὸν μόνον λόγον, ὅτι ἔμελλε νὰ κατασκευάσῃ ἀσπίδα, ήτις ἦν ἀξία αὐτοῦ. Τούναντιον δ' ὁ Βιογιλίος φαίνεται ἐπιτρέπων αὐτῷ τὴν κατασκευὴν ἀσπίδος χάριν τοῦ στολισμοῦ, καθόδον οὕτος θεωρεῖ τὸν διάκοδιμὸν ἀρκετὰ σπουδαῖον ὥστε καὶ ιδιαιτέρως αὐτὸν νὰ περιγράψῃ, ἀφοῦ ἀπὸ πολλοῦ ἢ ἀσπίς εἶχε συντελεσθῆ.

Γνωσταὶ τυγχάνουσιν αἱ κατὰ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ὀμήρου ἀντιρρήσεις Σκαλίγηρος τοῦ πρεσβύτερου, Περόδου, Τερραθόν καὶ λοιπῶν. Ἐπίσης γνωσταὶ εἰσὶν αἱ εἰς ταύτας ἀπαντήσεις τοῦ Δασέλ Μποαβέν καὶ Πόπ. Ἐμοὶ δὲ φαίνεται ὅτι οἱ τελευταῖοι οὗτοι πολλάκις ὑγαν φαθέως συλλογιζόμενοι καὶ ἐπὶ τῇ βεβαιότητι, ὅτι καλῶς σκέπτονται, διησχυρίζονται πρόγματα, ἡτινα τοδοῦτον ὑπολείπονται τοῦ ὄθοι, ὅσον ὀλίγον ἀφ' ἔτερου συντελοῦσι πρὸς δικαιολογίαν τοῦ ποιητοῦ. Ἰνα ἀνταπαντήσῃ δὲ Μποαβέν εἰς τὴν κυρίαν ἔνστασιν, ὅτι δῆθεν ὁ Ὅμηρος πληροῖ τὴν ἀσπίδα διὰ πλιθίους μορφῶν, ἀτίνες ἀδύνατον ἥθελεν εἶσθαι ἵνα εὑρωσι χῶρον ἐν ταῖς διαστάσεσιν αὐτῆς, ἐπεχειρίσεται τὴν διαζωγράφησιν αὐτῆς μετὰ σημειώσεως τῶν ἀπαιτουμένων μέτρων. Ἡ περὶ τῶν διαβόρων συγκεντρικῶν κύκλων ιδέα αὐτοῦ εἶναι λίαν εὐθυνής, εἰ καὶ αἱ λέξεις τοῦ ποιητοῦ δὲν δίδουσι τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν πρὸς τοῦτο πρὸς δὲ οὐδὲν ἀπαντᾶ ἵγνος ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἀσπίδας κατὰ τοῦτο τὸν τρόπον διηρημένας. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Ὅμηρος αὐτός, σάκος πάντοτε δεδαιιγμένος ὁνομάζει ἀσπίδα πανταχόθεν τεχνικῶς ἐπεξειργασμένην, διὰ τοῦτο ἐγὼ θὰ προετίμων, ἵνα πλειότερον χῶρον οἰκονομῆσω, ν' ἀποδεχθῶ τὴν κοιλάνην ἔσθωθεν ἐπιφάνειαν διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ παλαιοὶ καλλιτέχναι δὲν ἀφίνον ταύτην κενὴν ὡς ἀποδεικνύει ἡ ὑπὸ τοῦ Φειδίου ἀσπὶς τῆς Ἀθηνᾶς.

Δέν ἀρκεῖ ὅμως ὅτι ὁ Μποαβὲν δὲν ἥθελε νῦν ἐπω-
φελούθῃ ἐκ τοῦ πλεονεκτήματος τούτου πρὸς τούτοις
ἄνευ ἀνάγκης μᾶλιστα πῦξης καὶ τὰς παραστάσεις
αὐτάς, εἰς ἣς ἔδει νὰ παραδῷθη θέσιν ἐπὶ τοῦ κατὰ
τὸ ήμισυ κατὰ συνέπειαν σμικρυνθέντος χώρου, διαι-
ρέσας ἐκεῖνο, ὅπερ παρὸν τῷ ποιητῇ προφανῶς γίαν
καὶ μόνην εἰκόναν ἀποτελεῖ, εἰς δύο ή καὶ τρεῖς ιδιαι-
τέρας εἰκόνας. Γινώσκω καλῶς τὸ πρὸς τοῦτο κινῆ-
σαν αὐτὸν ἐλατήριον· δὲν ἔπειτεν ὅμως νὰ κινήσῃ
αὐτόν, ἀλλ' ἀντὶ τῆς προσπαθείας τοῦ νὰ ίκανοποιή-
σῃ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἔχθρῶν αὐτοῦ, ἔπειτεν νὰ δεί-
ξῃ αὐτοῖς μᾶλλον ὅτι αἱ ἀπαιτήσεις αὐτῶν ἥσαν ἄδι-
κοι. Ἐπὶ τούτου καταληπτότερος ἀποβήσουμε δι' ἑ-
νὸς παραδείγματος. "Οταν ὁ Ὁμηρος περὶ τῆς μιᾶς
πόλεως λέγει :

Λαοὶ δὲ εἰς ἀρροφῆ ἔσται ἀθρόοι· ἐνθα δὲ τεῦχος
Ὥρωτε· δίω δὲ ἄρδες ἐνείκεον εἰνεκα ποίησις
Ἄρδες ἀποθημένον· δὲ μὲν εὐχέτο, πάτρ' ἀποδοῦνται,
Δήμων πιφανέσκων· δὲ δὲ ἀναίρετο, μηδὲν ἐλέσθαι·
Ἄγροι δὲ ιέσθητον ἐπὶ λότοις πεῖραρ ἐλέσθαι·
Λαοὶ δὲ ἀμφοτέροισιν ἐπήντυον, ἀμφὶς ἀφωροῖ·
Κύρουκες δὲ ἄρα λαὸν ἐρήντυον· οἱ δὲ γέροντες
Εἴλατ· ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοις, ἵερῷ ἐνὶ κύκλῳ·
Σκῆπτρα δὲ κηρύκων ἐν χερσὶ ἔχον ἡεροφύλων.
Τοῖσιν ἔπειται, τῆσσον ἀμοιβηδὸν δὲ δίκαιον.
Κεῖτο δὲ ἄρα ἐν μέσσοισι δύο χρίσσοι τάλαρτα —

πιστεύω δι' αὐτῶν ἥθελε νὰ παρουσιάσῃ μίαν καὶ μόνην εἰκόνα: τὴν εἰκόνα δημοσίου δίκης περὶ τῆς διαφεύλοντος ουμένης ἀποτίθεως σημαντικοῦ προστίμου διὰ διαπραχθέντα φόνον. Ὁ καλλιτέχνης, ὅστις τοῦτο τὸ σχέδιον θέλει νὰ ἐκτελέσῃ, δὲν δύναται διὰ μιᾶς πλέον ἢ μιᾶς καὶ μόνης στιγμῆς ἐκ τούτου νὰ ἐπωθελθῇ: εἴτε τῆς στιγμῆς δηλονότι τῆς κατηγορίας εἴτε τῆς στιγμῆς τῆς ἀκροάσεως τῶν μαρτύρων ἢ τῆς δικαστικῆς ἀποθύσεως ἢ ἄλλης τινός, ἢν οὗτος νομίζει καταλληλοτέραν πρὸ τῶν στιγμῶν τούτων, μετὰ ταύτας ἢ μεταξὺ αὐτῶν. Τὴν στιγμὴν ταύτην καθίστησι τόδον γόνιμον ὅσον δυνατόν, καὶ πραγματοῖ αὐτὴν μεθ' ἀπάσης τῆς ὄπτικῆς ἀπάτης, ἵς εὔμοιρεῖ ἢ τέχνη ἀπέναντι τῆς ποιήσεως ἐν τῇ παραστάσει ὁρατῶν ἀντικειμένων. Τὸ τὴν ἔποιψιν ὅμως ταύτην, ἀπειρώς μειονεκτῶν, ὁ ποιτίς, ὃστις ἀκριβῶς τοῦτο τὸ σχέδιον μέλλει διὰ λέξεων νὰ ζωγραφήσῃ, καὶ δὲν ἐπιθυμεῖ παντελῶς ν' ἀποτύχῃ, τι δύναται ἄλλο νὰ πράξῃ ἢ νὰ ποιήσηται ὡδαύτως χρηστὸν τῶν ιδιαζόντων αὐτῷ πλεονεκτημάτων; Καὶ ποια ἔναι ταῦτα; Η ἐλευθερία τοῦ νὰ ἐπεκτείνηται ἐν τῷ καλλιτεχνήματι, τοσοῦτον ἐπὶ τοῦ παρελθόντος ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ ἀκολούθου τῆς μιᾶς στιγμῆς καὶ ἢ δύναμις ἐπομένως τοῦ νὰ δεικνύῃ εἰς ὑμᾶς οὐχὶ μόνον ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ τεχνίτης δεικνύει ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ οὗτος δύναται ν' ἀφίνῃ ἡμῖν νὰ μαντεύσωμεν μόνον. Δι' αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας, δι' αὐτῆς τῆς δυνάμεως γόνων πλησάζει ὁ ποιτίς πάλιν τῷ καλλιτέχνῃ, τὰ δέεγγα αὐτῶν τότε μόνον ὄμοιάζουσι πρὸς ἄλληλα καθ' ὑπερθολίνην, ὅταν ἢ ἐνέργεια τούτων ἔξ ἴσους ζωρὰ ἦναι, οὐχὶ δ' ὅταν τὸ ἐν πλειστον ἢ δλιγάτερον διεγείρῃ ἐν τῇ ψυχῇ διὰ τοῦ ὠτός ἢ ὅσον τὸ ἄλλο δύναται νὰ παραστιθῇ τῷ ὄφθαλμῳ. Κατὰ ταύτην τὴν βάσιν ἔδει ὁ Μποαβέν νὰ κρίνῃ τὸ χωρίον τοῦ ὘μῆρου, τότε δὲ δὲν θὰ ἐποίει ἐκ τούτου τοσαύτας ιδιαιτέρας εἰκόνας ὅσα πιστεύει ὅτι ἐν αὐτῷ εὐρίσκει διάφορα χρονικὰ σημεῖα. Εἶναι ἀληθές ὅτι πᾶν, ὅπερ ὁ Ὀμῆρος λέγει, δὲν ἴδυνατο βεβαίως νὰ ἐκτεθῇ ἐν μιᾷ καὶ μόνη εἰκόνι· ἢ κατηγορία καὶ ἀπάροντις, ἢ παράστασις τῶν μαρτύρων καὶ ἢ προδιψώντις τοῦ δημορμένου λαοῦ, ἢ προσπάθεια τῶν κηρύκων ἵνα καθησυχάσωσι τὸν θόρυβον, καὶ αἱ ἐκφράσεις τῶν διαιτητῶν, εἶναι πράγματα, ἄτινα ἀκολουθοῦσιν ἀλληλοις καὶ δὲν δύνανται νὰ ψύστανται τὸ ἐν πληστον τοῦ ἄλλου. Ἐκεῖνο ὅμως, ὅπερ ἵνα ἐκφρασθῶ κατὰ τὸ δύστημα τῆς Σχολῆς δὲν περιείχετο πράγματι ἐν τῇ εἰκόνι, τοῦτο ἐκείτο ἐκεὶ δυνάμει· ὃ μόνος δὲ ἀληθής τρόπος τοῦ νὰ ζωγραφήσῃ τις διὰ λέξεων ὑλικὴν εἰκόνα εἶναι γὰ

συνδέητιν τελευταίαν μετὰ τοῦ πραγματικῶς δρατοῦ, καὶ γὰρ μένη ἐν τοῖς ὄροις τῆς τέχνης ἐντὸς τῶν ὅποιων διποτῆς δύναται μὲν ν' ἀπαριθμήσῃ τὰ διδόμενα πρὸς μίαν εἰκόνα, ἀλλ' οὐδέποτε καὶ νὰ παραγάγῃ τοιαύτην.

('Ακολουθεῖ).

ΟΛΓΑ ΔΑΖΑΡΙΔΟΥ.

ΛΙΝΑ.*

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

'Εκεῖνο ὥπερ μένει.

VIII.

'Αλλ' αἴρνης . . . ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῆς ὄνειρώξεως αὐτοῦ, ἦ, καλλιον εἶπεν, ἡ ὄνειρωξις μετέβαλε χαρακτῆρα.

"Οπισθεν αὐτοῦ, πέραν τοῦ τοίχου τῆς μικρᾶς αἰθουσῆς, ἥχος τις λιγυρὸς ἐλάχει, ἥχος ἀναδίδων σοφάρκες καὶ βραχείας μελωδίας, ἀμφὶ δὲ καὶ παλμώδεις δονήσεις τεταρμένων χορδῶν· ἦτον ἡ προεισαγωγὴ ψυμφατός τίνος ἀνακρουομένη ἐπὶ φόρμιγγος.

'Ο 'Ιωάννης ἔφερε τὴν χειρα ἐπὶ τῆς καρδίας· ἔγγωριζε τὴν προεισαγωγὴν ταύτην, διότι εἶχε ποτε ἀκούσει αὐτὴν ἀπὸ κλειδοκυμβάλου. Τότε δὲ θυμασία τις φωνή, πλήρης ἡδύτητος καὶ καλλιτεχνικῆς δυνάμεως ἀρρήτου ἥρξατο ψάλλουσα τὴν ἐπομένην ὠδήν:

« After years of life together, »
(μετὰ ἑταῖν συμβίωσιν ὅμοι . . .)

'Ο ιατρὸς ἡγέρθη ἀκαρικίως καὶ περιέφερε πέριξ πεφροθημένα βλέμματα· ἥκουε τὸ ρωμαντικὸν ἄσμα Blue bells of Scotland, τὸ ἄσμα τῆς Χίλδας Βείκηλεϋ. 'Αλλ' ἡ ψάλλουσα δὲν ἦτον ἡ Χίλδα· τίς λοιπὸν ἦτο; . . .

'Αλλὰ συγχρόνως ἡ χρυσῆ, ἡ ἀγγελικὴ φωνὴ ἐκείνη, μετ' ἀπείρου τέχνης μέλψασκ ὅλης τὰς στροφὰς καὶ τὴν ἐπωδόν, ἐθυμίσθη εἰς σιωπήν· ἀντήχησεν δύμως ἐκ νέου, καὶ τὰς λέξεις τῆς ωδῆς, γαλλιστὶ ἥδη ἀπαγγελλομένας, ὁ 'Ιωάννης ἡσθένθη διαχειρένας καὶ πληρούσας τὴν περὶ αὐτὸν ἀτμόσφαιραν, καὶ οἰονεὶ εἰσέπνευσεν αὐτὰς ἀσθμακίνων καὶ ἐρείδων ἐπὶ τοῦ τείχους φρικιώσαν τὴν κεφαλήν.

'Η ἔγγωστος ἐψέλλιζεν, ἐκελάδει μετ' ἐκφράσεως ἀνεκλαλήτου ὡς ἔξης:

Ἐὰν φρονῇς θῇ νὰ εἶπω μέλλω
ποῖον τολμῶ νὰ ἀγκαπῶ θερμῶ . . .

. . . 'Η ἔγγωστος! τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ὁ 'Ιωάννης, ἔκτὸς ἔσυτο, μετὰ βλέμματος πλάνου, μετὰ χει-

λέων ἡμικλείστων ἐν μειδιάματι ὑπερτάτης ἐκστάσεως ἔλεγεν ἀσυναισθήτως:

— 'Εκείνη! . . . ἡ Λίνα! ὡς ούρανέ! . . .

Καὶ οἱ ὄφθαλμοι αὐτοῦ, ταπεινωθέντες, ἀνεκάλυψαν ἐπὶ τῆς ἐστίας ἀντικείμενόν τι ὅπερ δὲν εἶχε παρατηρήσει πρότερον, ἥτοι φωτογράφημα ἐπὶ μίλτου, παριστῶν παιδικὴν κεφαλήν, ἡς τὰ θεσπέσια χαρακτηριστικὰ προύβαλον ὑπὸ τὰς ὄψεις αὐτοῦ τὴν εἰκόνα ἐκείνης ἥν ἥρτι ἐκάλεσε. Προχωρήσας δὲ πρὸς τὴν εἰκόνα, ἥρπατεν αὐτὴν ἀνὰ χεῖρας καὶ ἐθεώρει αὐτὴν ἐπὶ μακρὸν μετ' ἀτενοῦς προσηλώσεως τοσαύτης, ωςτε αἱ κόραι τῶν ὄμματων του, διασταλεῖσαι, ἐκαλύφθησαν ὑπὸ ὄμιχλης, τὴν δὲ ἀκοήν αὐτοῦ διέλαθεν ὁ φόρος τοῦ ἐν τῷ βάθει τῆς αἰθούσης ἀνεγειρούμενου παραπετάσματος.

Μορφή τις, εἰσελθοῦσα διὰ βήματος δύοις πρὸς κούφην ἐπιφοίτησιν ἀεροπλάστου φάσματος, ἐστη πρὸ τοῦ νεαροῦ ἄνδρός, καὶ ἐξέχουσεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν μαγνητικὴν ἐπήρειαν τῶν οὐρανολαχμπῶν ὄμματων της, ἀτινα περιεῖχον τοσαύτην ἀγάπην, ωςτε ἐκείνης, ἐλκυσμένος ὑπὸ τῆς ἡδυτάτης μαγείας, ἐστράφη βραδέως, καὶ διέμενεν ἀκίνητος, ἀναίσθητος, ἐκτεθυμημένος, οἰονεὶ ὑπὸ τὴν ἐπιδρασιν δράματος ἀναλήθους καὶ φανταστικοῦ.

Μήτοι ἐπεφοίτησεν αἰφνιδίως, ἥρτι προσκληθεῖσα ὑπὸ τῆς φωνῆς του, ἡ μορφὴ ἐκείνη ὑπὸ μορφὴν φάσματος; . . .

'Ο Λίνα ἔμενεν ἀναυδος ἐκεῖ, πρὸ αὐτοῦ ἔμενεν ἀναυδος, ἀλλ' οἱ μεγάλοι δακρυλαμπεῖς ὄφθαλμοι της, ἀτενίζοντες τὸν νεαρὸν ἄνδρα τὸν ώχρὸν καὶ ἀσθενῆ, δύμιλουν διὰ λαλιάς εὐγλώττου, πρὸς ἥν ἦτο ξένη πᾶσα περὶ ἀπάτης ὑπόνοια.

Περιεβέλλετο μακρὸι ποδόρητοι τιῶνα ἐκ χιονολεύκου ἴνδικης ἔρεας, ἥτις ἐλαφρὰ καὶ οἰονεὶ ἀτμώδης, ὑπενέφχιε τοὺς ἀγαλματώδεις ὄμοις καὶ βραχίονας· ἡ θεσπέσια νεφελόχρους κόμη, ἀγυψούμενη εἰς ὄγκωδην κύλινδρον ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ἀπεκάλυπτον τὸν γαλακτοειδῆ αὐχένα καὶ τὸν ἀφρόπλαστον λαμπόν. "Απασται αἱ πάλαι προϋποσχέσεις τελείου κάλλους εύρισκοντο ἥδη ἐκπεπληρωμέναι, ἀπασται αἱ θεῖαι χάριτες τῆς γυναικὸς ἡκτινοβόλουν ἐπὶ τῆς παρθενικῆς καὶ ἀμέμπτου ἐκείνης μορφῆς.

'Επὶ πολὺ παρετήρουν ἀλλήλους ἀφώνως, ἐκείνη ἐπὶ μᾶλλον ὀλονέν συγκινούμενη, ἐκείνος ἀναλαμβάνων βαθυμηδὴν τὴν νόσιν.

Τέλος ἡ κόρη εἶπε:

— . . . Κύριε . . . 'Ιωάννη!

— Κύρια! . . . ἀπεκρίνατο ριγῶν.

— Κύριε, προχθὲς μὲ παρενόησατε.

— Πότε; ἡρώτησε λησμονῶν ἐκείνος.

— "Οταν σᾶς ἔγραψα ἐρωτῶσα πῶς ὕφειλον νὰ σᾶς ἀνταμείψω.

— "Α! ἀνέκραξε τότε ἀναμιμησκόμενος· ναῖ, εἶναι ἀληθές· καὶ λέγετε ὅτι σᾶς παρενόησα;

* Ιούλιος 20, σελ. 398—400.